

Секція: Право

Шморгун Ярослава Олександрівна

аспірантка

Відкритого Міжнародного університету розвитку людини «Україна»

м. Київ, Україна

ПОНЯТТЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ГРОМАДЯНИНА У РАЗІ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ ДЕРЖАВИ З ТЕОРЕТИКО- МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПОЗИЦІЙ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Свобода людини в суспільстві характеризується гарантованими людині правами, і перш за все – це право на особисту недоторканність. Людина не може бути безпідставно позбавлена волі, і взяття під варту допустимо тільки за постановою суду [1]. Людина має право на недоторканність свого приватного життя, на таємницю листування. Житло людини недоторкане, ніхто не має права проникати в житло проти волі особи, яка в ньому мешкає. Людина користується правом на свободу пересування і вибір місця проживання в країні, має право вільно виїжджати за межі країни і безперешкодно повертатися [1]. Громадянин має право на всі прояви духовної свободи: свободу думки, свободу слова, свободу інформації, свободу совісті і релігії. Кожен має право визначати свою національну належність, громадянин має право на участь в управлінні справами суспільства, право на доступ до державних посад, право на участь у будь-якій громадській організації. Громадяни мають право на мирне проведення мітингів і демонстрацій.

У цьому контексті варто зупинитись на відповідальності громадянина у разі порушення законів держави. З усіх різновидів відповідальності кримінальна відповідальність вважається найбільш суворою, і тому її застосування поставлено у межі загально визнаних прав

людини з дотриманням верховенства права. Перш за все слід зупинитись на презумпції невинуватості. У сучасному формулюванні ця презумпція звучить так: кожен обвинувачений у злочині вважається невинним, доки провину не буде доведено в передбаченому законом порядку і встановлено вироком суду, який набрав законної сили. Обвинувачений не зобов'язаний доводити свою невинність [2].

Розглядаючи концептуальні характеристики прав людини, зупинимось на економічних правах громадян, які стосуються їх майнового становища, трудової діяльності і соціальних гарантій. Найважливіше право в цій групі – право бути власником, тобто право володіти, користуватися і розпоряджатися своїм майном й іншими об'єктами власності як індивідуально, так і спільно з іншими особами [2]. До праву власності дотичні право на підприємницьку діяльність і право успадкування. Право на працю включає вільний вибір роботи, професії та роду занять, забезпечення здорових і безпечних умов праці, а також заборона примусової праці. До числа соціальних прав належать права на медичну допомогу, пенсії, допомоги, освіти, житло та ін. Основна і найважча проблема в реалізації цих прав – питання їх вартості [4, с. 72].

Обов'язки громадян нерозривно пов'язані з правами, і кожен громадянин в суспільстві зобов'язаний їх виконувати. Суспільство тримається на виконанні громадянами своїх обов'язків, без цього суспільство перетворилося б в некеровану спільноту. Обов'язок – це об'єктивна потрібність, належна поведінка особистості. Слід наголосити, що така об'єктивна потрібність у визначеній поведінці не завжди суб'єктивно визнається індивідом, що може призвести до відступу від вимог норми. Отже, обов'язок – це як потрібна, так і ймовірна поведінка. Особистість робить свій вибір не лише в сфері юридичних вимог і приписів. На цей вибір можуть впливати й інші норми, які мають асоціальну спрямованість [3, с. 205]. У цьому контексті обов'язок не буде

реалізовано. Обов’язок – це імовірна поведінка, й тому за сприятливого та позитивного ставлення особистості до її реалізація в об’єктивно потрібну поведінку настає лише за певних умов, передбачених правовою нормою.

Коло обов’язків за кількісним складом набагато менше від переліку прав. Це можна пояснити тим, що права громадян охоплюють всі сторони суспільного життя, а обов’язки орієнтовані лише на збереження і підтримку громадського порядку. На нашу думку, перший обов’язок громадян сучасного цивілізованого суспільства – сплата податків, які становлять фінансову базу держави, з якої покриваються витрати на соціальні потреби [5, с. 120]. Сплата податків – основний і єдиний економічний обов’язок громадян, інші ж обов’язки – це дотримуватися законів держави. Особливий обов’язок становить несення військової служби, що надзвичайно актуально для України у зв’язку з воєнною агресією Росії на сході України та анексією Автономної Республіки Крим [5, с. 56].

Отже, можна констатувати, що права і обов’язки фіксують складну систему взаємозв’язків держави та особистості, засновану на демократичних принципах. Такі взаємозв’язки і відносини формуються в результаті дії об’єктивних закономірностей суспільного розвитку, які обумовлюють обсяг і характер прав і обов’язків громадян. Юридичні права і обов’язки визначають найважливіші параметри поведінки особистості в структурі громадських зв’язків суспільства, права, свободи і обов’язки особистості, що утворюють правовий статус, регулюють відносини особистості з державою, суспільством, співгромадянами. Зразки поведінки, сформульовані у вигляді прав і обов’язків, – це цінності, в яких відображені уявлення про належне, потрібне, доцільне, справедливе і законне [4, с. 123].

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Кавун В.Ф. До проблеми правового регулювання статусу осіб з множинним громадянством // Міжнародне право ХХІ століття: сучасний стан та перспективи розвитку: кол. монографія. Львів: Піраміда, 2013. 485 с.
4. Теорія держави і права: навч. посібник. За ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 368 с.
5. Машков А.Д. Теорія держави і права: підручник. Київ: ВД «Дакор», 2017. 492 с.